

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова

Українська Академія Наук

Тілея

Науковий вісник

Збірник наукових праць

- Історичні науки
- Філософські науки
- Політичні науки

Випуск 47 (№ 5)

Київ – 2011

**Збірник засновано 2004 року
Вихід з друку – щомісячно**

**Фахове видання з філософських, політичних
та історичних наук, затверджено постановами президії ВАК України
№ 1-05/2 від 10 березня 2010 р. та № 1-05/3 від 14 квітня 2010 р.**

*Свідоцтво про державну реєстрацію (переєстрацію) друкованого засобу
масової інформації серія КВ № 16332 – 4804 ПР від 24 лютого 2010 р.*

Шеф-редактор: АНДРУЩЕНКО В.П.,
доктор філософських наук, професор, член-кореспондент
Національної академії наук України, академік АПН України

Головний редактор: ВАШКЕВИЧ В.М.,
доктор філософських наук, професор, академік Української академії наук

Відповідальний секретар: КРИВОШЕЯ В.В.,
доктор історичних наук, академік Української академії наук

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

З історичних наук:

АНДРУСИШИН Б.І., доктор історичних наук, професор,
академік Академії наук вищої школи України

ВОЙЦЕХІВСЬКА І.Н., доктор історичних наук, професор

ГОНЧАР Б.М., доктор історичних наук, професор

ДРОБОТ І.І., доктор історичних наук, професор

КОЛЕСНИК В.Ф., доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України

КОТЛЯР Ю.В., доктор історичних наук, професор

МИХАЙЛЮК В.П., доктор історичних наук, професор

НЕСТУЛЯ О.О., доктор історичних наук, професор,
академік Української академії наук

СОЛДАТЕНКО В.Ф., доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України

СУШКО О.О., доктор історичних наук, професор

МАКАРЧУК С.С., кандидат історичних наук, доцент

ФІРОВ П.Т., кандидат історичних наук, доцент

З філософських наук:

БАЗАЛУК О.О., доктор філософських наук, професор

БЕХ В.П., доктор філософських наук, професор,
академік Української академії політичних наук

БОНДАРЕНКО О.В., доктор філософських наук, професор

ВОЛИНКА Г.І., доктор філософських наук, професор

ГАВЕЛЯ В.Л., доктор філософських наук, професор

ЖАДЬКО В.О., доктор філософських наук, професор

КУЦЕПАЛ С.В., доктор філософських наук,
професор, академік Української академії наук

ЗАКОВИЧ М.М., доктор філософських наук, професор

МИХАЛЬЧЕНКО М.І., доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України,
академік Української академії політичних наук

ОНІПКО О.Ф., доктор технічних наук, академік Української академії наук

ХАЛАМЕНДИК В.Б., доктор філософських наук, доцент

АКОПЯН В.Г., кандидат філософських наук, академік Української академії наук

ХІМЧЕНКО О.Г., кандидат філософських наук, професор,
член-кореспондент Української академії наук

З політичних наук:

БАБКІНА О.В., доктор політичних наук, професор

БАЛАБАНОВ К.В., доктор політичних наук, професор

БІДЗЮРА І.П., доктор політичних наук, професор

ІВАНОВ М.С., доктор політичних наук, професор

КАРТУНОВ О.В., доктор політичних наук, професор,
академік Української академії політичних наук

КОТИГОРЕНКО В.О., доктор політичних наук, професор,
академік Української академії політичних наук

ОНИЩЕНКО І.Г., доктор політичних наук, професор

РИМАРЕНКО С.Ю., доктор політичних наук, професор

ШАПОВАЛ Ю.І., доктор історичних наук,
професор, академік Української академії політичних наук

ШКЛЯР Л.Є., доктор політичних наук, професор

Гілея:* науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. –
К.: ВІР УАН, 2011. – Випуск 47. – 792 с.

Друкується за рішенням:

**Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
(протокол № 8 від 7 квітня 2011 р.);
Президії ВГО Української Академії Наук
(протокол № 11-04-07 від 7 квітня 2011 р.)**

*Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні
проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики
охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований
на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.*

***Гілея** — в стародавні часи територія лісової Скіфії між
Борисфеном (Дніпром) і Гіпанісом (Південним Бугом).
Рештки цієї «лісової квітки» залишилися до теперішнього
часу на території Миколаївської та Херсонської
областей. (Докладніше див.: Геродот. Історія. IV. 16-25).

© Редакційна колегія, 2011
© Автори статей, 2011
© Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, 2011
© ВГО Українська академія наук, 2011

ВІДДІЛЕННЯ РЕДАКЦІЇ

Збірника наукових праць «Гілея: науковий вісник»

ВІННИЦЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Інститут історії, етнології
і права Вінницького державного
педагогічного університету
імені М. Коцюбинського, м. Вінниця)
керівник **Степанчук Ю.С.**,
кандидат історичних наук
E-mail: iierp@inbox.ru

ДНІПРОПЕТРОВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Дніпропетровський національний
університет імені О. Гончара)
керівник **Вершина В.А.**, кандидат
філософських наук, доцент
E-mail: vivi.dp@mail.ru

ДОНЕЦЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Донецький національний
університет, м. Донецьк)
керівник **Андрієнко О.В.**,
кандидат філософських наук, доцент
E-mail: elena_andrienko@mail.ru

ЗАПОРІЗЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Запорізький національний
технічний університет, м. Запоріжжя)
керівник **Ємельяненко Є.О.**, кандидат
філософських наук, старший викладач
E-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Прикарпатський національний
університет імені Василя
Стефаника, м. Івано-Франківськ)
керівник **Дичковська Г.О.**,
кандидат філософських наук, доцент
E-mail: go_osmomysl@ukr.net

ЛУГАНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Східноукраїнський національний
університет імені В. Даля, м. Луганськ)
керівник **Михайлюк В.П.**,
доктор історичних наук, професор
E-mail: vital_mih@ukr.net

ЛЬВІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Національний університет
«Львівська політехніка», м. Львів)
керівник **Карівець І.В.**,
кандидат філософських наук, доцент
E-mail: sacre@ukr.net

МАРІУПОЛЬСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Маріупольський державний
гуманітарний університет)
керівник **Дегтеренко А.М.**,
кандидат політичних наук, доцент
E-mail: degterenko777@ukr.net

МИКОЛАЇВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Південнослов'янський інститут Київського
слав'янського університету, м. Миколаїв)
керівник **Хімченко О.Г.**, кандидат
філософських наук, професор,
член-кореспондент УАН; координатор
Макарчук С.С., кандидат
історичних наук, доцент
E-mail: Alex_x_5@ukr.net або
rvgreabis@farlep.mk.ua

ОДЕСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Одеський національний
університет імені І.І. Мечникова)
керівник **Барвінська П.І.**, кандидат історичних
наук, доцент
E-mail: barwinskaja@ua.fm

ПОЛТАВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Полтавський факультет Національної
юридичної академії України
імені Ярослава Мудрого)
керівник **Куцепал С.В.**,
доктор філософських наук, професор
E-mail: svkutsep@rambler.ru

СЕВАСТОПОЛЬСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Севастопольський національний технічний
університет, м. Севастополь)
керівник **Фіров П.Т.**, кандидат
історичних наук, доцент
Тел.: 8 068 925 74 57

СІМФЕРОПОЛЬСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Кримський економічний
інститут Київського національного
економічного університету імені В. Гетьмана,
м. Симферополь)
керівник **Попов О.Д.**,
кандидат історичних наук, доцент
E-mail: popalex79@mail.ru

УМАНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, м. Умань)
керівник **Кривошея І.І.**,
кандидат історичних наук, доцент
E-mail: kii1969@mail.ru

ХАРКІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків) керівник **Владленова І.В.**, кандидат
філософських наук, доцент
E-mail: vladlenova@mail.ua

ЧЕРНІГІВСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ

(Чернігівський педагогічний
університет імені Т.Г. Шевченка)
керівник **Горобець С.М.**, викладач
E-mail: olen-g@yandex.ru

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

УДК 284 (477. 43) «17/19»

Буравський О.А.

Римо-Католицька Церква в контексті міжконфесійних відносин на Правобережній Україні наприкінці XVIII – початку XIX ст.

На основі вперше введених до наукового обігу архівних документів проаналізовано особливості міжконфесійних відносин між католицизмом і православ'ям на Правобережній Україні наприкінці XVIII – початку XIX ст. в умовах панування в регіоні російського самодержавства.

Ключові слова: Римо-Католицька Церква, Правобережна Україна, римо-католицьке духовенство, російське самодержавство.

Важливим питанням сучасної історії України є роль і місце різних конфесій в соціально-економічному і суспільно-політичному житті регіонів. У цьому контексті науковий інтерес має проблема міжконфесійних та державно-церковних відносин на теренах Правобережної України наприкінці XVIII – початку XIX ст. Саме в цьому регіоні найвиразніше проявилися суперечності між католицизмом і православ'ям.

Проблема міжконфесійних відносин на Правобережній Україні наприкінці XVIII – початку XIX ст. знайшла своє відображення в працях вітчизняних науковців.

Помітний внесок у вивчення історії міжконфесійних відносин у зазначений період зробила Н. Стоколос [1]. Науковець проаналізувала конфесійно-етнічні процеси на Правобережній Україні під владою Російської імперії.

У дисертації Б. Бойка простежено релігійну політику російського самодержавства, її вплив на динаміку та характер трансформаційних процесів християнських конфесій у Волинській губернії наприкінці XVIII – початку XX ст. [2].

Ю. Хитровська висвітлює церковну політику самодержавства щодо духовенства на Правобережній Україні наприкінці XVIII – середині XIX ст., зокрема римо-католицького [3].

У статті зроблено спробу простежити особливості міжконфесійних відносин між католицизмом і православ'ям на Правобережній Україні наприкінці XVIII – початку XIX ст. із використанням документів Державного архіву

Запрошуємо Вас відвідати наш сайт: www.gileya.org.ua

Див. також: Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського:

www.nbuv.gov.ua/portal Розділ: *Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць*

4. Вайсгербер Й.Л. Язык и философия / Йоганн Лео Вайсгербер; [пер. с нем. О.А.Радченко] // Вопросы языкознания. – 1993. – №2. – С. 111-112.
5. Давыдов А.В. Культура, образование, мышление / А.В.Давыдов, В.П.Зинченко // Перспективы вопросы образования. Ежеквартальный журнал ЮНЕСКО. – 1992. – № 1-2. – С.9-24.
6. Дискурс [Електронний ресурс] // Новейший философский словарь. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_new_philosophy/422/
7. Кивлюк О.П. Проблемы трансформации змісту та технологій навчання під впливом інформаційної революції / О.П.Кивлюк // Гілея (науковий вісник): збірник наукових праць. / Гол. ред. В.М.Вашкевич. – К., 2009. – Вип. 28. – С.329-334.
8. Мишланова С.Л. Профессиональная языковая личность как категория когнитивного терминоведения [Електронний ресурс] / С.Л.Мишланова. – Режим доступа: <http://language.psu.ru/bin/view.cgi?art=0068&lang=rus>.
9. Руднев А. Языковая картина мира / А.Руднев [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://socupr.blogspot.com/2009/11/blog-post_5074.html
10. Скотний В. Філософія. Історичний і систематичний курс / Валерій Скотний. – К.: Знання України, 2005. – 576 с.
11. Скотний В. Філософія освіти / В.Скотний // Молодь і ринок. – №4 (19). – 2006. – С.5-9.
12. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ століття: Монографія / Серія «Модернізація вищої освіти: світоглядно-педагогічні проблеми». – К.: Педагогічна думка, 2007. – 352 с.

Ашиток Н.И. Языковая картина мира в философско-образовательном дискурсе

Исследуется философско-образовательная парадигма языковой картины мира, которая отображает тенденции и приоритетные пути формирования этой картины как репрезентанта мировоззрения и жизненной ценности личности средстами образования и воспитания. В исследовании впервые определяется языковая картина мира в философско-образовательном измерении, изучается ее роль в формировании креативной, гуманитарно-направленной языковой картины мира.

Ключевые слова: языковая картина мира, образование, философско-образовательный дискурс.

Ashytok, N.I. Linguistic picture of the world in a philosophical and educational discourse

The article is a research of philosophical and educational paradigm of the linguistic picture of the world, which represents tendencies and priority ways of forming of this picture as a representative of worldview and vital values of a personality by means of education and upbringing. In the research the linguistic picture of the world is defined in a philosophical and educational dimension for the first time, its role in forming of creative, humanitarially directed linguistic picture are studied.

Key words: linguistic picture of the world, education, philosophical and educational discourse.

Вища гуманітарна освіта як механізм соціалізації молоді

Аналізується вища гуманітарна освіта як потужний інструмент, за допомогою якого формуються цінності та генеруються знання, котрі дозволяють молоді функціонувати в якості повноцінних членів суспільства.

Ключові слова: вища гуманітарна освіта, суспільство, соціалізація, молодь, цінності.

Людина – унікальне творіння природи, суспільства і самої себе. Про її унікальність говорили і писали з давніх-давен. З огляду на неповторність, біологічні, соціальні, культурні, моральні та психологічні риси вона є об'єктом дослідження різних наук [7, с.371].

Однією з історичних умов поступального розвитку і загалом функціонування суспільства є узгодження, поєднання різноманітних інтересів – наприклад, інтересів особистості, нації та загальнолюдських інтересів. Особистість – від лат. *persona* – маска, роль актора. В часи пізньої античності так називали індивіда, оскільки він не є лише природним організмом, а проявляється в своїй людській якості.

З накопиченням знань про людину змінюється і поняття про особистість. У процесі історичного розвитку, особливо з початком Нового часу, чимало інтерпретацій особистості виступають у філософському вимірі. І майже всі вони так чи інакше зводяться до декартівського дуалізму душі та тіла, тяжіючи до його християнського витоку [8, с.243].

Одним із завдань формування особистості є прищеплення їй практичних навичок поєднувати свої інтереси з інтересами інших суб'єктів – зокрема, з інтересами держави. Взаємодія інтересів справляє істотний історичний вплив на формування особистості. Втім важлива також воля, рішучість особистості відстоювати свої духовні й матеріальні інтереси. Можливості такого відстоювання часто бувають обмеженими. В будь-якому разі особистість має знаходити шляхи поєднання власних інтересів та інтересів інших людей.

На основі потреб та інтересів особистості формуються її уявлення про цінності. Кожна людина, свідомо чи несвідомо, генерує власну, індивідуальну ієрархію цінностей, складає своєрідний табель про їх ранги [7, с.378].

Суспільство активно впливає на процес формування і розвитку особистості шляхом виховання. Функцію вихователів виконують найрізноманітніші суспільні суб'єкти: суспільство, держава, нація, соціальна група, політична партія, громадська організація, трудовий чи військовий колектив, церква, школа, група однодумців, сім'я тощо. Специфічною і водночас дуже важливою формою виховання є самовиховання особистості.

Система суспільного виховання включає в себе сукупність його взаємопов'язаних видів, які розрізняються за багатьма ознаками. Серед найважливіших виокремлюють такі види діяльності людей: трудова, економічна, екологічна, правова, моральна, естетична, релігійна, фізична, а також виховання. Глибоке розуміння людиною соціальної ролі й механізмів здійснення виховання сприяє активному процесу формування у неї нових рис і якостей суб'єкта громадянського суспільства [7, с. 385-387].

Особливу увагу, привертає до себе категорія молоді – зокрема, процес її соціалізації. Це цілком об'єктивно, адже молодь відіграє важливу роль у соціальній динаміці українського суспільства. Наше майбутнє значною мірою залежить від того, наскільки успішно молоде покоління виявиться спроможним осмислити і засвоїти не лише власні, а й загальнонаціональні інтереси, наскільки зуміє втілити їх у життя.

Молодь – соціально-демографічна група, виокремлена на основі сукупності вікових характеристик і особливостей соціального стану. Молодість як певна фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного ладу, культури та властивих даному суспільству закономірностей соціалізації [5]. В Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» зазначено: «Молодь, молоді громадяни – громадяни України віком від 14 до 35 років» [3, ст. 1].

Соціалізація є процесом засвоєння індивідом певної системи знань, норм і цінностей, що дозволяють функціонувати в якості повноцінного члена суспільства, включаючи як цілеспрямований вплив на особистість (виховання), так і стихійні, спонтанні процеси, що впливають на її формування [6, с. 125].

Якщо метою і змістом освіти є формування особистості громадянина, що передбачає всебічну розвиненість, повноцінність, добросовісність та інші позитивні якості, то, безумовно, зрозумілою є актуальність *філософії освіти*: «З її позицій можна максимально сприяти соціалізації людини, її оптимальній адаптації до життя в суспільстві відповідно до вимог європейського вибору і завдань з реалізації національної освітньої програми. Необхідність філософії освіти зумовлена статусом освіти – завданням учити і виховувати (в їх безперервній взаємодії). Мета будь-якої освітньої системи полягає у формуванні такого практичного світогляду людини, який би оптимально поєднував її професійну діяльність із загальними цивілізаційними цінностями, закладеними в основу цієї системи. Оскільки філософія завжди відігравала функцію теоретико-рефлексійного аналізу буття людини та її подальшого розвитку, то вона набула найважливішого значення і в становленні нових освітніх систем» [4, с. 268-269].

Вища гуманітарна освіта – це могутній інструмент, за допомогою якого формуються цінності та отримуються знання, котрі забезпечують молоді ефективну життєдіяльність. Освіта і суспільство утворюють єдину функціональну систему. На сфері освіти позначаються будь-які проблеми, з якими стикається суспільство.

Сфера освіти – це сфера формування творчих здібностей людини, це «перенесення центру діяльності на людину – її творчість, розум, уяву, волю. В нашому світі, який динамічно розвивається і трансформується, в якому стан хаотичності та нестабільності стає умовою порядку, особливо необхідно формувати здатність до нестандартних, якісно нових рішень і дій. Філософія людиноцентризму найбільш оптимально допомагає виявляти та усвідомлю-

вати ті причини і соціально-культурні детермінанти, які сприяють розвитку цих здібностей» [4, с. 503].

Якщо метою і змістом освіти є формування особистості громадянина, що передбачає всебічну розвиненість, повноцінність, добросовісність та інші позитивні якості, то, безумовно, зрозумілою є актуальність філософії освіти. Очевидно, з її позицій можна максимально сприяти соціалізації людини, її оптимальній адаптації до життя в суспільстві відповідно до вимог європейського вибору і завдань з реалізації національної освітньої програми.

Як аргументовано доводить В.Кремень, «необхідність філософії освіти зумовлена статусом освіти – завданням учити і виховувати (в їх безперервній взаємодії). Мета будь-якої освітньої системи полягає у формуванні такого практичного світогляду людини, який би оптимально поєднував її професійну діяльність із загальними цивілізаційними цінностями, закладеними в основу цієї системи. Оскільки філософія завжди відігравала функцію теоретико-рефлексійного аналізу буття людини та її подальшого розвитку, то вона набула найважливішого значення і в становленні нових освітніх систем» [4, с. 268-269].

Важливим для визначення сутності філософії освіти є з'ясування того, чим відрізняються «освічена людина» від «людини знаючої і компетентної» і що таке «людина культурна» – складний результат духовного розвитку чи просто «освічена або навчена». Реальна цінність цих «моделей» у суспільстві або знижується або зростає до рівня «ринкової потреби», яка дуже низька. Динаміка цих процесів детально не досліджена, проте вони свідчать про необхідність їх подальшого виявлення, оскільки актуалізують проблеми освіти в цілому.

Проте освіта також здійснює істотний вплив на розвиток багатьох тенденцій у суспільстві, виступаючи інструментом, за допомогою якого, знаходяться можливості розв'язання глобальних та локальних проблем, запобігається небажаний розвиток подій.

Сфера вищої гуманітарної освіти несе значну частину відповідальності за негативні явища, адже причиною їх, зрештою, є сама людина, яка заблукала у великій кількості знеособленої інформації, тим самим відчутно знеособивши саму себе, а тому виявилася неспроможною зробити вдалий вибір з-поміж непростих життєвих альтернатив. Найважливішим атрибутом науки є знання, які отримує особистість. Виникає закономірне запитання: чи якісні знання надаються, якщо освіта значною мірою втратила свої культурні функції, свій вплив на моральні складові соціального та особистісного буття людини?!

Як слушно зазначає В. Кремень, «акцентуючи увагу на освіті, потрібно врахувати також якісні зміни в нашому суспільстві, які кардинально змінили ситуацію в країні та в сфері освіти зокрема. По-перше, зазнала руйнації сім'я старого, традиційного типу. Нині вона перебуває в стані розпаду. Сучасна сім'я в багатьох випадках не в змозі повноцінно виконувати функції соціального інституту. По-друге, зруйнувався традиційний патріархальний світогляд, на якому століттями трималася Україна. Відображення національної ідентичності, формував уявлення про сенс і цінності життя. Сьогодні цей світогляд втратив значення, набув ознак втілення віджилих соціальних ідентичностей. Як наслідок, відбулася деморалізація, деінтелектуалізація мас, їх патопсихологізація» [4, с. 271].

Процес соціалізації – засвоєння індивідом знань, норм і цінностей суспільства, котрі є значущими як для особистості, так і для соціуму. Допомагаючи індивіду стати ефективним членом громади таке засвоєння, набуває особливого значення, в перехідному суспільстві набуває драматичних ознак. Особистість

втрачає стабільні соціальні пріоритети, знаходиться в перманентному стані пошуку і вибору. Часто постає питання про пріоритетні ціннісні орієнтації та життєві стратегії, що допомагають відповісти на запитання «хто я».

Лише ефективний механізм соціалізації, яким вища гуманітарна освіта, забезпечить студентів можливість адаптуватися до існуючого соціального середовища шляхом засвоєння суспільно-політичної, правової, етичної, естетичної, наукової, філософської та релігійної культури. Внаслідок взаємодії з цим середовищем студентська молодь отримує можливість сформувати уявлення про своє місце у світі, вибудувати світ своєї суб'єктивної реальності, де вона знайде відчуття внутрішньої впевненості й соціальної необхідності.

Соціалізація є необхідною умовою адаптації до соціального середовища, забезпечує стабільність соціальної системи. Вона дає можливість соціально актуалізуватися, визначити власні можливості та стратегію взаємодії з навколишнім світом.

Складовим механізмом соціалізації є проекція на інших, закріплення ідентичності засобом певних символів. Це дає можливість людині адаптуватися до соціального середовища і завдяки цьому сформувати уявлення про своє місце у світі, побудувати світ своєї суб'єктивної реальності, де вона знайде відчуття власної необхідності та впевненості у собі.

Тип суспільства обумовлює специфіку моделі соціалізації. Наприклад, соціалізація особистості у первісному суспільстві відрізнялася простотою механізмів і відносною сталістю, тому що домінувало відтворення попередніх форм соціальної поведінки, а девіації та новації були зведені до мінімуму. Соціалізація здійснювала на підставі навіювання.

В епоху Античності соціалізація особистості ґрунтувалася на імітації, в Середні віки – на ідентифікації з певним соціальним станом. В індустріальному суспільстві Нового часу переважала цілісно-раціональна діяльність. Зумовленість соціального стану поступила місцем необхідності усвідомленого самовизначення. Саме в цей час соціалізація особистості набула проблемного характеру і почала ґрунтуватися на моделюванні можливих життєвих ситуацій.

Соціалізація молоді в період трансформацій має важливу специфіку. Внаслідок змін у ціннісно-мотиваційній сфері особистість постає перед необхідністю перегляду своїх життєвих позицій. Це може призвести до негативних процесів, коли нові цінності не приймаються, а ідентифікація з ними відбувається на формальному рівні. У такій ситуації молодь переживає кризу ідентичності.

Характерною особливістю сучасного суспільства є поступова втрата духовно-моральних, історичних та культурно-гуманітарних пріоритетів і цінностей. Хоча Україна поступово перейшла до ринкових методів господарювання і значна увага приділяється розвитку новітніх технологій, проте, українське суспільство забуває, що прогрес сучасної цивілізації багато в чому обмежив можливості всебічного розвитку людини, поступово відбувається процес деформування загальнокультурної підготовки молоді, що призводить до стандартизації особистості.

Вища гуманітарна освіта за таких соціально-економічних умов, покликана сформувати особистість студента та сприяти розвитку його індивідуальних якостей і особливостей. Саме завдяки тому, що гуманітарна підготовка спрямована на виховання молоді як активного і вольового суб'єкта, здатного до самостійних зусиль у навчанні, тобто до самоосвіти, духовної самостійності, критичної спрямованості мислення, вона (вища гуманітарна освіта) виступає

тим механізмом, який сприяє соціалізації української молоді в умовах втрати моральних і духовних цінностей.

На початку ХХІ століття розвиток і світогляд молоді зазнав значних змін. Порівняно з попередніми часами молодь стає більш розкутою і самостійною, динамічно орієнтується в сучасному суспільному бутті. Але не завжди самостійність є позитивним явищем – стикаючись із суворими реаліями життя, підлітки часто стають цинічними і байдужими до навколишнього світу, погіршуються їх взаємини з батьками.

Сучасна молодь перебуває в екстремальних умовах: зміни в соціально-економічному бутті супроводжуються світовими кризами в сфері ціннісної свідомості, духовності, економіки. Молоді доводиться самій вирішувати, що цінніше – збагачення себе духовним чи набуття високої кваліфікації, що забезпечує можливість адаптуватися до нових умов; заперечення колишніх моральних норм чи гнучкість пристосування до нової дійсності; повна свобода міжособистісних, міжстатевих взаємин чи сім'я як запорука успішного існування.

Гуманітарні дисципліни допомагають людині зрозуміти себе, з'ясувати психологічні механізми власної поведінки, визначити сутнісні характеристики суспільства, основні його елементи, закони і принципи взаємодії між ними, місце й роль людини в суспільстві, норми соціальної взаємодії, засвоїти надбання світової і української культури, збагатитися вітчизняним соціальним досвідом, закономірностями історичного розвитку світового співтовариства і своєї батьківщини, навчитися цивілізованому спілкуванню з навколишнім середовищем, жити в злагоді з природою, оберігати і підтримувати її як умову спільного існування й розвитку, а насамперед – навчитися мислити, зрозуміти цілісність і багатомірність світу, сенс людського буття.

Вища гуманітарна освіта виступає джерелом високої моральної цінності, формування здібностей, пріоритетів, преференцій, які визначають історичну долю людини і народу. Сучасна вітчизняна система вищої освіти потребує прискореного формування духовних цінностей молоді. Вирішальну роль тут покликана відіграти вища гуманітарна освіта, адже загальнолюдські культурні цінності мають ключове значення для розвитку українського суспільства. Нові завдання гуманітарної освіти вимагають розлогого філософського, етичного та ціннісного обґрунтування гуманітарної складової освіти України.

Гуманітарна освіта як складова духовного життя суспільства є не лише вирішальним фактором економічного процвітання, а й одним із важливих чинників духовної безпеки суспільства й особи. Своїм змістом гуманітарна освіта спрямована на людину в усій повноті її буття.

Інтереси людини, її добробут, здоров'я, благополуччя мають бути понад усе, незалежно від того, яка саме проблема – економічна, природнича, соціально-політична чи соціокультурна – розглядаються в конкретному навчальному предметі. Гуманітарна освіта формує в людині як об'єкти й суб'єкти соціалізації наукове бачення сутності й механізмів соціалізації, міру відповідності цим потребам власного потенціалу й зусиль.

Студентська молодь – активна сила суспільних перетворень. Від того, які цінності вони вносять ці зміни, яку культуру впроваджують, багато в чому залежить майбутнє суспільства, його культура, напрямки трансформації. Суспільство зацікавлене в тому, щоб зазначенні цінності були демократичними. Проте в сучасному українському суспільстві доволі часто основною цінністю стає свобода доведена до абсурду – аж до «свободи від совісті», тому

вища гуманітарна освіта покликана донести молоді сутність і альтернативи проблемних аспектів буття.

Органічна спрямованість молоді у майбутнє не відсторонює її від минулого: «Минуле й майбутнє – це дві сторони однієї медалі. Вони поєднуються сьогоднішнім. І якщо нині хтось і десь намагається ввійти у завтра, спираючись на фальсифіковане минуле, він матиме не що інше, як повторне майбутнє» [2, с. 551].

Зважаючи на це, формування історичної свідомості студентської молоді – одне з найбільш складних завдань, що стоїть перед суспільством загалом та перед системою освіти, зокрема, а в першу чергу – перед гуманітарною освітою.

В.Вашкевич аргументовано зазначає: «Духовний світ молоді людини, що формується в умовах масштабних суспільних трансформацій, не може не бути складним і суперечливим. Саме такою є суспільна свідомість в Україні – не просто «розколотою» та «розірваною», а атамізованою та амбівалентною. Вчені діагностують «гостро дискомфортну кризу самоідентифікації» (Михальченко М.І.) українського соціуму, його різних соціальних прошарків і молоді насамперед. Криза ідентичності є виявом стану невизначеності щодо оптимального напрямку розвитку суспільства, руйнуванням усталеної системи цінностей, конфронтацією суспільних сил» [1, с. 6].

Процес становлення української державності ставить завдання всебічної підготовки і виховання людини й громадянина. Знаючи минуле, людина впевненіше сприймає сьогоднішнє і об'єктивно моделює майбутнє. Вона розуміє, що нинішні процеси обумовлені історично, що українці – це народ, який споконвічно прагнув незалежності, й виборовши її, повинен зберегти за складних глобальних проблем, які розгортаються в сучасному світі.

Процес соціальної адаптації молоді людини до нових суспільних реалій має свої особливості. Він відбувається дещо інакше, ніж у старших поколінь, що володіють чималим життєвим досвідом. Визначальним фактором адаптації молоді є панівні суспільні цінності, серед яких фундаментальне значення має самоідентифікація, сформована конкретними ідеалами та цінностями, генерованими попереднім історичним досвідом суспільства.

Повнота і глибина залучення молоді до скарбниці світового історичного досвіду залежить від долучення особи до національного історичного досвіду, який змістовно має поглиблюватися під час навчання. Оскільки сучасний світ став світом націй, національних міжнародних відносин, то національна освіта стає наріжною для людської цивілізації зразка ХХІ століття.

Вища гуманітарна освіта сприяє подоланню штучної відокремленості вузькопрофільних природничих, економічних і техніко-технологічних знань від людинознавчих. Тим паче, що духовно і морально людина набуває такі звички, які дають їй можливість чинити так, як підказує сумління, коригувати свою поведінку згідно з інтересами суспільства й держави, досягати своїх особистих цілей у нерозривному зв'язку із суспільними.

Наявність такої поведінки свідчить про моральну зрілість людини, для якої моральні правила стали частиною її духовного образу, а сумління не дозволяє здійснювати вчинки, несумісні з внутрішніми переконаннями. На жаль, відчизняна система освіти недостатньо ефективно формує високі духовні запити і естетичні уподобання молоді. Проте, саме вища гуманітарна освіта може виступити тим механізмом, який зможе плекати інтелект та вдосконалити духовно-моральні якості студентства.

Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ столітті освіта визначена стратегічною основою розвитку особистості, суспільства, нації і держави. Досягнення освіти в Україні рівня освіти розвинених країн світу можливе шляхом реформування її концептуальних, структурних і організаційних засад, систематичного аналізу результатів діяльності ВНЗ, визначення пріоритетів щодо подальшої її трансформації на найближчий час і перспективу. Особливу роль відіграє структурна досконалість мережі ВНЗ, побудованої з урахуванням демографічної, етнічної та соціально-економічної ситуації, інфраструктури виробничої та невиробничої сфер держави, потреб ринку праці.

Нині молодь перебуває у непростій ситуації – держава, система освіти та інші соціальні інститути з одного боку, реалії життя – з іншого, декларують різні цінності. Процес соціалізації молоді ускладнюється ситуацією вибору. За таких обставин гуманітарна освіта є тим механізмом, який формує в людині як суб'єкті соціалізації наукове бачення сутності й механізмів соціалізації, допомагає їй адекватно оцінити можливості для своєї самореалізації і міру відповідності індивідуального потенціалу й зусиль.

Список використаних джерел

1. Вашкевич В.М. Історична свідомість студентської молоді: ціннісно-світоглядні орієнтири [Текст]: навч. посіб. для вищ. навч. зал./ В.М. Вашкевич. – К.: Світогляд, 2010. – 274 с.
2. Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість: методолого-світоглядний аналіз [Текст]: / Л.Губерський, В.Андрущенко, М.Михальченко. – К.: Знання України, 2005. – 580 с.
3. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
4. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / В.Г.Кремень. – 2-е вид. – К.: Т-во «Знання» України 2010. – 520 с.
5. Молодь. [Електронний ресурс] // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
6. Советский энциклопедический словарь [Текст] / А.М.Прохоров, М.С.Гиляков, Е.М.Жуков. – М.: Советская Энциклопедия, 1980. – 1600 с.
7. Філософія [Текст]: навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін., за заг. ред. І.Ф. Надольного.- К.: Вікор, 2008. – 534 с.
8. Философский энциклопедический словарь [Текст]: – М.: ИНФОРМ-М, 2009. – 570 с.

Фіалко Н.А. Высшее гуманитарное образование как механизм социализации молодежи

Анализируется высшее гуманитарное образование как мощный инструмент, с помощью которого формируются ценности и получают знания, которые позволяют молодежи функционировать в качестве полноправного члена общества.

Ключевые слова: высшее гуманитарное образование, социализация, молодежь, ценности.

Fialko, N.A. Higher humanitarian education as a socialization's mechanism of young people

The higher humanitarian education as a powerful tool by which values are formed and received knowledge that enables youth to function as a full member of a society are analyzed.

Key words: higher humanitarian education, socialization, youth, values.

Гавдяк О.В. Аналіз феномену віри на основі філософських поглядах С.Гогоцького та О.Новицького	380
Мельник А.І., Мельник О.Є. Аксиологічний вимір філософсько-освітнього вчення С. Русової	388
Овчаренко К.Ф. «Трійця» Андрія Рубльова як вияв християнської любові	394
Постова Н.С. Ж.-П. Сартр і натурфілософія Ш. Бодлера	402
Крилова С.А. Краса стосунків в освітньому процесі: гендерний контекст	410
Жишко Т.А. Поняття та філософія «дослідницьких університетів»	417
Ашиток Н.І. Мовна картина світу в філософсько-освітньому дискурсі	427
Фіалко Н.А. Вища гуманітарна освіта як механізм соціалізації молоді	433
Чернова Л.П. Наука як спосіб теоретичного освоєння дійсності: перші наукові картини світу	440
Кірюхін Д.І. «Юриспруденція справедливості»: ідея імперії та проблема правового порядку	447

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Бойчук М.А. Методологічний аналіз формування і розвитку основних інститутів демократії	454
Євтющкін І.В., Харабуга В.В. Націоналізм як інструмент політики і механізм інтеграції/дезінтеграції у розвитку держав (до теорії питання)	462
Івченко О.Г. Основні характеристики людини як суб'єкта і об'єкта громадянського суспільства	474
Мельник Я.Г., Криворучко Н.В. Феномен громадянина у контексті еволюції соціально-політичних систем	481
Когут П.В. Персональний фактор в політико-владних відносинах демократичного типу	493
Полянська В.Ю. Легітимація політичної влади в сучасних ідеологічних системах	501
Польовий М.А. Загальносистемні прогностичні параметри політичного процесу ..	504
Сергєєв В.С. Політичні співтовариства в сучасному політичному процесі	511
Ставченко С.В. Комунікативні аспекти управління в умовах політичної кризи.....	518
Торяник В.М. Політична та економічна форми споживчого бойкоту	524
Данилюк Н.М. Визначення та визнання міри демократичності політичного режиму	530
Цокур Є.Г. Особливості функціонування громадянського суспільства в сучасній Україні та його вплив на легітимаційні процеси	535
Гороховський Д.І. Проблеми і перспективи формування та просування іміджу регіону	541
Вдовичин І.Я. Права ідея: світоглядний концепт та українська політологічна традиція	547
Равлик І.О. Характер та форми експорпорації політичної еліти України	556
Павлова Л.І. Запровадження бікамералізму як структурно-функціональне оновлення інституту парламентаризму в сучасній Україні	563
Босак О.М. Транзитний потенціал України: сучасний стан, проблеми та перспективи	569
Балановський Я.М. Етномаргінальна субкультура (спроба соціологічного аналізу)	575
Панасюк Л.В. Мовне середовище Києва	588
Рибак А.І. Стан та напрямки реформування публічної адміністрації в Україні	594

Монолатій І.С. Політичні актори українців підавстрійських Галичини й Буковини: формалізація політичної участі	602
Міщук М.Б. Етико-моральні принципи побудови держави в поглядах Митрополита Андрея	609
Кіндратець О.М. Освіта і сталий розвиток суспільства	613
Васильчук Є.О. Соціально-психологічні характеристики сучасних молодіжних течій на прикладі панк-субкультури	621
Панченко Т.В. Перспективи реалізації принципу субсидіарності у регіональному врядуванні країн Європи	627
Москалюк А.Б. Мойсей Острогорський як політик та теоретик партології	635
Міхейченко М.А. Політична роль профспілкового руху в трудових конфліктах на території Європейського Союзу	642
Питуляк С.І. Міжнародна організація як гарант миру та безпеки: приклад соціалістичного інтернаціоналу	648
Андрущенко Т.В. Дипломатична функція міжнародних громадських організацій	655
Ошитко О.В. Сучасний стан та перспективи інформаційної політики країн Європи	663
Скребець О.В. Розгляд радянської держави в контексті імперії в сучасній російській суспільно-політичній думці	669
Цибуляк А.Г. Військово-політична концепція Російської федерації: курс на стратегічне стримування	678
Мудрик Ю.С. Особливості реалізації принципів свободи громадян, слова та преси у Польщі в контексті демократичних перетворень	692
Геник М.А. Польсько-українське примирення у політичній діяльності Володимира Мокрого	699
Коваль Н.Є. Підручник історії як інструмент політики примирення: балканський досвід	706
Штефуца В.О. Етапи становлення та розвитку виборчої системи Федеративної Республіки Німеччини	713
Мельник Л.М. Месіанська складова імперських концепцій Риму	720

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Луговський О.Г. Рецензія на монографію: Кіслов Д.В. Політична безпека масових комунікацій. – К.: МП «ЛЕСЯ», 2010. – 208 с.	726
Савенкова І.Ю. Рецензія на книгу: Nick Robins. The Corporation that Changed the World. How the East India Company Shaped the Modern Multinational. – L.: Pluto Press, 2006. – 240 p.	728

ДОДАТКИ
Політичні науки

Гавриленко І.І., Апполонова А.О. Невизнана Республіка Лакота як загроза територіальній цілісності США	731
Драч Ю.С. Культурна політика як зовнішньополітичний інструмент Франції	738
Ковбень М.М., Марусич Т.С. Санкції держав Східної Азії проти Ірану та їх вплив на двосторонні відносини з США	745
Олянич І.М. Російсько-японські відносини	755
Слущенко О.В. Значення результатів президентських виборів в Чилі в континентальному дискурсі Південної Америки	760
Холодова О.А. Підходи до інтеграції імігрантів-мусульман: німецька та британська моделі	765